

نقش مشاوره تحصیلی در کیفیت زندگی تحصیلی و موفقیت تحصیلی دانش آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر اراک در سال تحصیلی ۱۴۰۲

آمنه مالمیر^۱، هادی توکلی (نویسنده مسئول)^۲، مسعوده محبی آشتیانی^۳

^۱ استادیار گروه مدیریت، واحد فراهان، دانشگاه آزاد اسلامی، فراهان، ایران amenehmalmir@yahoo.com

^۲ گروه مدیریت، واحد فراهان، دانشگاه آزاد اسلامی، فراهان، ایران ebm12665@gmail.com

چکیده

پژوهش حاضر با هدف « بررسی خدمات مشاوره تحصیلی بر کیفیت زندگی و موفقیت تحصیلی دانش آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر اراک در سال تحصیلی ۱۴۰۲ » انجام شد و داده مورد نیاز برای این پژوهش بوسیله پرسشنامه کیفیت زندگی در مدرسه ویلیامز و باتن (۱۹۸۱) و موفقیت تحصیلی صالحی (۱۳۹۳) جمع آوری شد، کلیه دانش آموزان پسر متوسطه اول شهر اراک اعضای جامعه این پژوهش بودند که با توجه به روش تحقیق نیمه آزمایشی، ۶۰ نفر به صورت در دسترس انتخاب و به صورت تصادفی در دو گروه گواه و آزمایش قرار گرفتند. پس از توزیع و جمع آوری پرسشنامه ها، داده های جمع آوری شده توسط نرم افزار SPSS نسخه ۲۲ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و نتایج بدست آمده نشان داد که مشاوره تحصیلی در کیفیت زندگی تحصیلی و موفقیت تحصیلی دانش آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر اراک در سال تحصیلی ۱۴۰۲ تأثیر معناداری دارد؛ بدین سبب پیشنهاد شد مشاوران با تعیین نمودن هدف مشخص و معین برای دانش آموزان این نکته را به آنها یادآور شوند که به حرف مردم گوش ندهند و در جهت رسیدن به هدف خود تلاش کنند.

واژه‌های کلیدی

مشاوره تحصیلی، کیفیت زندگی، موفقیت تحصیلی.

۱. متن مقاله

در با توسعه ی تعلیم و تربیت و استقبال فوق العاده مردم از مدارس، کلاس ها از حدمعمول بیشتر دانش آموز پذیرفت و مدرسه برخلاف انتظار جایی شده که فرد دانش آموز دروغای آن، مورد غفلت قرار گرفت و فردیت او فراموش شد. این امر که با اصول آموزش و پرورش منافات داشت بزرگان تعلیم و تربیت رابه این فکر انداخت که برای کمک به فرد دانش آموز در مسائل شخصی و تحصیلی باید یک نفر به نام مشاور در مدرسه وجود داشته باشد تا به دانش آموزان به دیده ی افراد بنگرد و در رفع مشکلات خاص آنها بکوشد. از طرف دیگر با پیشرفت های روز افزون روان شناسی به مفاهیم گذشته آموزش و پرورش و رابطه معلم و شاگرد انتقادهای بسیاری وارد شد. معلمان دیگر نمی باید دانش آموزان خود را باروش سنتی راهنمایی کنند (قاضی، ۱۳۹۴). با توجه به اینکه ما کشوری در حال توسعه هستیم و جامعه ی ما در حال خارج شدن از حالت سنتی به جامعه صنعتی می باشد و در جامعه صنعتی با توجه به گستردگی و وسعت اطلاعات و تعدد و تنوع گزینه ها و پیشرفت تکنولوژی، انتخاب صحیح و مناسب مشکل است و فرد برای تصمیم گیری مناسب به کمک دیگران نیاز دارد و بدون یاری آنان اتخاذ تصمیمات سنجیده و درست محال است اخیراً دامنه فعالیت مشاوران گسترش یافته است. به نظر شارف (۲۰۱۷) مشاوره به مراجع کمک می کند تا برای برخورد با افکار مخرب، رنجش عاطفی و مشکلات رفتاری راهکار مناسبی بیابد. بلاکر (۲۰۱۶)، معتقد است که مشاوره به افراد بهنجار کمک می کند تا راه حلی برای مشکلات رفتاری، تصمیم گیری مناسب، طرح ریزی برای زندگی و کنترل فشارهای روانی بیابند (احمدی، ۱۳۹۳).

مدارس بخشی چنان معمولی از زندگی روزمره ما است که به راحتی نسبت به نقش استثنائی و خارق العاده آن بی توجه هستیم. از آنجا که وظیفه و نیکبختی و رفاه جوانان به طور ضمنی به عهده آنها گذاشته شده است، آنان ملزم هستند که از عهده وظیفه دشوار غنی سازی، باروری و تعلیم و تربیت اذهان گروه های انسانی بسیار متفاوت برآیند. مدارس اولین و مهمترین مکان یادگیری هستند که در آنجا لیاقت ها و توانایی ها به بار می نشیند و پیشرفت های علمی حاصل می شود، اما در عین حال مدارس مکان های حفظ ایمنی، مراقبت و ترغیب ایجاد تندرستی و اعتماد به نفسی هستند که لازمه استقلال در بزرگسالی است. مدارس وظایف مهم و متعددی برای تحقق انواع گوناگون و بسیار نیازها در طیف وسیع کودکان و نوجوانان به عهده دارند: در یکی از بخشنامه های سال ۱۹۹۴ وزارت آموزش و پرورش معروف به «دانش آموزان مشکل دار» منتشر گردید، این نکته تصریح شده است که «مدارس در پیشبرد رشد معنوی، فرهنگی، روانی و جسمانی جوانان نقشی حیاتی دارند» (تکینسون، ۲۰۱۴).

دانش آموزی که در زمینه ای از تحصیلاتش مشکل دارد، علاوه بر تحمل صدمات روانی و گاهی جسمانی، از نظر اقتصادی نیز خساراتی به جامعه وارد می کند، در این حالت باید به درمان مشکلات و رفع موانع رشد او اقدام شود و در این بین نقش مشاوران آشکار می گردد. مشاور با استفاده از روش ها و فنون مشاوره، دانش آموز و کسانی را که به نوعی در ایجاد مشکل نقشی دارند را بررسی و درمان می کند. مشاور همچنین در زمینه مشکلات تحصیلی به مواردی نظیر اضطراب امتحان، مردودی، مشروطی و کمک در کشف استعدادها و علائق به کمک دانش آموزان می شتابد و او را برای فعالیت آماده می سازد و امکان یادگیری و آموزش مؤثرتر را فراهم می سازد (شفیع آبادی، ۱۳۹۳).

بیان مسئله

کیفیت زندگی به عنوان احساس رضایت کلی افراد از زندگی، از ابعاد و مؤلفه های مختلفی تشکیل می شود. در زندگی دانشگاهی، تمامی عوامل و متغیرهای مؤثر بر زندگی در طول سال های تحصیل و حضور در دانشگاه به عنوان اجزای تشکیل دهنده کیفیت زندگی دانشگاهی، مدنظر می باشند. کیفیت زندگی تحصیلی دارای وجوه و ابعاد متعدد آموزشی، پژوهشی، جسمی، روانی، فرهنگی- اجتماعی، رفاهی، تفریحی، اقتصادی و آینده رشد فردی، است (بو و همکاران، ۲۰۰۸؛ به نقل از مهدی، ۱۳۹۳). کیفیت زندگی تحصیلی مناسب سبب موفقیت در امر تحصیل است. مسئله موفقیت تحصیلی همواره مورد توجه متخصصان آموزش و پرورش و محققان حوزه آموزشی و تحصیلی بوده و تحقیقات بسیاری را به خود اختصاص داده است. در واقع تکمیل دوره دبیرستان نقطه عطف مهمی از رشد نوجوان است و پیش بینی کننده مهمی از موفقیت آینده و بهزیستی و سلامت فرد می باشد (چان و دیکسون، ۲۰۱۱). موفقیت تحصیلی نه تنها شرایط

استخدام و موفقیت شغلی در آینده را فراهم خواهد کرد، بلکه باعث ارتقاء سرمایه های اجتماعی و فرهنگی و زندگی استاندارد خواهد شد و سلامت بیشتر نسبت به دیگران را به ارمغان خواهد آورد (صالحی و همکاران، ۱۳۹۸).

برای داشتن یک زندگی تحصیلی خوب و موفقیت تحصیلی بالا، نقش مشاوره های تحصیلی را در مدارس نباید نادیده گرفت. در همه کشورهای دنیا، آموزش و پرورش متولی هدایت دانش آموزان در مسیر رشد عقلی اجتماعی، اخلاقی، روانی و حرفه ای دانش آموزان است. آموزش و پرورش عهده دار مسؤولیت فراهم ساختن زمینه و محیط سالم برای رشد کیفیات و خصوصیات بیمانند هر شخص است. به عبارت دیگر، باید به ارزشیابی مهارت های فرد در هنرها، علوم، سازگاری اجتماعی و فلسفه شخصی پرداخت و به علاوه فرد را در معرض کوششهای حرفه ای وسیع قرار داد. ضمن تعلیم و تربیت فرد فرصت دارد تا به توسعه و گسترش علقه های ویژه، توانایی ها و استعدادهای خود بپردازد (قاضی، ۱۳۹۴).

نظام آموزش و پرورش با فراهم آوردن تجربه های متعدد برای دانش آموزان، تلاش دارد آنها را به شهروندانی خوب تبدیل کند. به عبارتی می توان گفت هدف تعلیم و تربیت تعالی بخشیدن به انسانهاست، رسیدن به این هدف، رشد همه جانبه دانش آموزان را می طلبد. دکتر سینک (۲۰۱۳) در روزنامه تایمز هند عنوان می کند: جامعه در اثنای این که انسان ها درگیر علایق شان هستند در حال تغییر است. بنابراین مراکز جهت حمایت روان شناختی باید تدارک شود تا دانش آموزان بتوانند با مسایل روزمره شان دست و پنجه نرم کنند. بدین منظور، مجموعه ای از برنامه ها و فعالیت ها در قالب نظام آموزش و پرورش شکل گرفته اند که یکی از آنها برنامه های مشاوره است. برنامه های مشاوره در مدرسه به منظور هدایت رشد متعادل و همه جانبه دانش آموزان طراحی و راهنمایی شده اند. مشاور مدرسه با ایجاد هماهنگی در فعالیت های مختلف مدرسه زمینه رشد سالم دانش آموزان را فراهم می کند. راهنمایی هر چند به صورت ساده و ابتدایی، از آغاز تمدن آدمی وجود داشته و با پیچیده شدن زندگی و تحول تدریجی جامعه، از حالتی سنتی به صنعتی پیشرفته است و ضرورت و اهمیت آن افزایش یافته است. ایجاد و گسترش مکتب خانه ها و مدرسه ها در واقع نوعی زمینه سازی و ایجاد فرصت برای راهنمایی بودند، چرا که در این مکانها معلم، با دلسوزی تمام شاگردان را در خواندن و نوشتن و یادگیری درسهای مختلف کمک و راهنمایی می کرد (وکیلیان، ۱۳۹۳).

بشمار روز در یک دوره ی پیچیده زندگی می کند، یکی از مشخصات این دوره، تخصصی شدن مسائل و وابستگی افراد به یکدیگر جهت استفاده از تخصص آن ها برای تداوم یک زندگی متعادل است. لذت بردن از زندگی شخصی و رشد و تعالی شخصیت، شکوفا نمودن استعدادها و ارضای نیازها، اعم از نیازهای اولیه جسمانی، نیاز به امنیت و آرامش، نیاز به تعلق، نیاز به دوست داشتن و دوست داشته شدن، نیاز به احترام و نیاز به شکوفایی و پیشرفت در دنیای امروز فرایند ساده ای نیست، در تمام این مراحل به مشاور و مشاوره نیاز است. وظیفه ی نهاد آموزش و پرورش، در آماده کردن دانش آموزانی که نیروی انسانی فردا تلقی می شوند، برای مواجهه و سازگاری با مقتضیات قرن بیست و یکم که از حساسیت ویژه ای برخوردار است بسیار حساس و سنگین است. اضطراب، افسردگی، سوء مصرف مواد مخدر، رفتارهای نابهنجار، مشکلات تحصیلی، گرایش ارتباط با جنس مخالف از عمده ترین مشکلات روانی اجتماعی دانش آموزان است. برنامه های مشاوره و راهنمایی مدارس، یکی از پیشرفت های آموزش و پرورش قرن حاضر است که از شاخص های مدنیت و اداره ی علمی جامعه به شمار می رود. مشاوره یک رابطه ی یاورانه ی دونفری است که بر نیاز فرد به رشد، سازگاری، تصمیم گیری و حل مشکل تکیه دارد (گیبسون، ۲۰۱۱).

به طور کلی مرور پیشینه نشان می دهد که محققان به بررسی نقش مشاوره تحصیلی در کیفیت زندگی تحصیلی و موفقیت تحصیلی دانش آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر اراک در سال تحصیلی ۱۴۰۲ تحصیلی نپرداخته اند و کمتر پژوهشی به صورت کمی و به طور گسترده نقش عوامل مختلف را مورد بررسی قرار داده است. از این رو پژوهش حاضر درصدد بررسی نقش مشاوره تحصیلی در کیفیت زندگی تحصیلی و موفقیت تحصیلی دانش آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر اراک در سال تحصیلی ۱۴۰۲ است تا به این مهم پاسخ دهد که مشاوره تحصیلی در کیفیت زندگی تحصیلی و موفقیت تحصیلی دانش آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر اراک در سال تحصیلی ۱۴۰۲ چه تأثیری دارد؟

مقوله ای که در تحقیق بسیار قابل توجه است، مقوله ضرورت تحقیق است. در یک نگاه کلی، پژوهشگر، مشخص می کند که این تحقیق، در چه زمینه ای از اهمیت بیشتری برخوردار است و این امر، در ارائه طرح تحقیق، بررسی ادبیات و پیشینه تحقیق، نقش اساسی ایفا میکند. در اینجا به منظور پرهیز از جملات شعاری، کلیشه ای یا رونویسی از کار دیگران که پر از کلی گویی و مبهم نویسی است، به ذکر ضرورت مطالعه پرداخته میشود. بدیهی است خداوند تبارک و تعالی در این آیه یکی از خصوصیات مسلمانان را در این موضوع دانسته است که آنان کارهایشان را با مشورت انجام میدهند و از این مطلب که مشاوره در ردیف ایمان به خدا و به پا داشتن نماز ذکر گردیده است می توان به میزان اهمیت آن پی برد.

اهمیت جریان مشاوره و راهنمایی تحصیلی و تعیین جایگاه مشاوران در برنامه های رسمی آموزش و پرورش در غنی سازی دستگاه تعلیم و تربیت ضروری است امروزه دانش آموزان با انتخاب مهم رشته تحصیلی و شغل آینده خود با مشکل روبرو میشوند و دچار یک نوع ابهام و سردرگمی گزینش می شوند احساس می کنند که چندین رشته و شغل همزمان برای آنها جذابیت الزم را دارد و بدینسان دچار تعارض می شوند. بدیهی است با توسعه و گسترش راهنمایی تحصیلی در مدارس مملکت ما، لزوم راهنمایی شغلی و حرفه ای روز به روز بیشتر احساس میشود.

همان گونه که آگوست کنت (۰۲۲۰) در نظریه خود مطرح نموده "علم و آگاهی پیش نگری می آورد و پیشنگری کنش" بنابراین پژوهش حاضر میتواند با شناخت از نقش مشاوران در امر هدایت تحصیلی دانش آموزان و آگاهی از مشکلات و موانعی که بر سر این راه مهم قرار دارد، زمینه را برای آشنایی بیشتر مسئولیت کشور با این موانع هموار نموده و آنان را در اجرای تصمیمات دقیق و منطقی تر در این رابطه یاری دهد تا با طرح ریزی و طراحی براساس تحقیقات مشابه، از هدر رفتن سرمایه و نیرو و وقت جلوگیری نماید.

ادبیات تحقیق

راهنمایی و مشاوره تحصیلی

در فرآیند راهنمایی و مشاوره تلاش می شود تا با در نظر گرفتن نقش هر یک از عوامل و مولفه های موثر در تعلیم و تربیت اعم از بر نامه های درسی، مدیر، معلم، عوامل اجرایی، والدین، گروه همسالان و سایر عناصر درون و برون از مدرسه و همچنین ویژگی های روانشناختی فردی و گروهی دانش آموزان با به کار گیری روش های علمی و تخصصی و فنون و تکنیک های راهنمایی و مشاوره به دانش آموزان کمک نمود. تا ضمن سازگاری عاطفی و روانی با شرایط و موقعیت های مختلف، نسبت به اخذ تصمیم و انتخاب مناسب و برنامه ریزی برای اجرای تصمیم های خویش اقدام نماید. و در خدمات راهنمایی و مشاوره ضمن شناخت ویژگی های جسمی، ذهنی، روانی، اخلاقی و اجتماعی دانش آموز موانع و مشکلات فرا روی رشد و بالندگی وی نیز شناسایی شده و به فرد کمک می شود. تا بتواند مسیر مناسب را در جهت رشد و تعالی فردی و اجتماعی خویش انتخاب و طی نماید و مشاور به عنوان یک فرد متخصص و هماهنگ کننده این خدمات به عنوان محور ترین عناصر مطرح است. و اساس کار مشاور بر ایجاد رابطه توأم با اعتماد با دانش آموز، اولیاء، مدیر، معلم، و سایر عوامل موثر در رشد و بالندگی دانش آموز استوار است. لذا فرد مشاور علاوه بر دانش تخصصی باید از ویژگی های شخصیتی نظیر: گرم و صمیمی بودن، علاقمندی به کمک و یاری دیگران، ثبات روانی و عاطفی، استقلال فکری، تعهد، راز داری، نظم و انضباط کاری برخوردار باشد مشاور سعی می کند با جمع آوری اطلاعات فردی و محیطی مرتبط با دانش آموز طی یک برنامه ی منظم خدمات راهنمایی و مشاوره را با اصول و معیار های علمی در ابعاد سازگاری، عاطفی و روانی، تحصیلی و شغلی ارائه کند در این رابطه خدمات متنوع راهنمایی و مشاوره به صورت فردی و گروهی و اطلاع رسانی به هنگام در زمینه ی نیازهای دانش آموز به عنوان یک فعالیت پیشگیرانه مورد تاکید است. و در نظام جدید آموزش متوسطه ملاک های زیر در هدایت تحصیلی دانش آموزان دخالت داده میشوند:

۱. شاخص موفقیت تحصیلی در دروس خاص سال اول دوره متوسطه
۲. شاخص موفقیت تحصیلی در دروس خاص دوره سه ساله راهنمایی
۳. استعداد تحصیلی اختصاصی برآورد شده توسط دبیران دروس خاص
۴. هوش یا استعداد عمومی
۵. علاقمندی به رشته تحصیلی رتبه بندی شده توسط دانش آموز
۶. اولویت یا مناسب بودن رشته تحصیلی رتبه بندی شده توسط اولیاء دانش آموز

۷. رغبت تحصیلی و شغلی

۸. نتیجه بررسی های مشاور

تصور برنامه ریزان و مجریان طرح هدایت تحصیلی این است که سهم هر کدام از این عوامل در موفقیت تحصیلی دانش آموز معنا دار است (بهرامی ۱۳۸۸؛ ۱۰۸).

مشاور به معنی کلمه فردی متخصص است که می تواند با ایجاد رابطه حسنه وبا مدد اطلاعات و تکنیک های که در اختیار دارد؛ به کسانی که مشکلاتی دارند کمک می کند تا با شناخت واقعی خود و مشکلات، راه حل های منطقی برای آنها پیدا کنند.

خصوصیات مشاور

مشاور از نقطه نظر ویژگی های شخصیتی باید فردی معتقد، مؤمن، پرهیزکار به معنای واقعی آن باشد و به درجاتی از خود شناسی و درک نقاط مثبت و منفی خویش نائل شده باشد. او باید صبور و شکیبا بوده، عشق به کمک و یاری رساندن به دیگران با وجودش عجیب باشد او باید انسان ها را قطع نظر از توانائی ها و قابلیت ها و تفاوت های ظاهری شان دوست بدارد و به صرف انسان بودن محترمشان بدارد (نوابی نژاد ۱۳۸۲؛ ۱۶۷).

خصوصیات راهنما یا مشاور در موقعیت کارش تأثیر بسزایی دارد. راهنما و مشاور باید:

(الف) از سلامت روانی و جسمانی برخوردار باشد و از بخل و حسد و دروغ پرهیزد.

(ب) باهوش باشد و به راحتی و فصاحت و فصاحت صحبت کند و توانایی لازم برای استدلال و درک و فهم مطالب را داشته باشد.

(ج) به انسان ها و حل مسائل و مشکلات آنان علاقمند باشد.

(ه) صمیمی و مهربان و رازدار باشد.

(ز) در زمینه مشاوره، روان شناسی، تعلیم و تربیت، جامعه شناسی و نیز امکانات شغلی و تحصیلی و بهداشتی جامعه آگاهی داشته باشد.

(ح) متقی و خوشنام باشد و خدمت صادقانه و خالصانه به هم نوع را مد نظر قرار دهد.

(ط) حضور ذهن داشته باشد و بتواند سؤالات دقیق و مناسب را به موقع مطرح سازد.

(ی) به مطالعه و افزایش دانش خود علاقمند باشد و بکوشد در جریان جدیدترین مطالب علمی درباره رشته اش قرار گیرد.

(ک) در برقراری رابطه با انسان ها مجرب باشد و تحمل شنیدن مطالبی را که خود به آنها معتقد نیست، داشته باشد (شفیع آبادی ۱۳۶۲: ۵۲).

مشاوره تحصیلی

مشاوره تحصیلی برای کمک به فرد دانش آموز در مسائل شخصی و تحصیلی است تا به دانش آموزان به دیده ی افراد بنگرد و در رفع مشکلات خاص آنها بکوشد (ساتیاروند، ۱۳۹۴)

کیفیت زندگی تحصیلی

کیفیت زندگی به عنوان احساس رضایت کلی افراد از زندگی، از ابعاد و مؤلفه های مختلفی تشکیل می شود. در زندگی دانشگاهی، تمامی عوامل و متغیرهای مؤثر بر زندگی در طول سالهای تحصیل و حضور در دانشگاه به عنوان اجزای تشکیل دهنده کیفیت زندگی دانشگاهی، مدنظر می باشند. کیفیت زندگی تحصیلی دارای وجوه و ابعاد متعدد آموزشی، پژوهشی، جسمی، روانی، فرهنگی - اجتماعی، رفاهی، تفریحی،

اقتصادی و آینده رشد فردی، است (یو و همکاران ۲۰۰۸)

موفقیت تحصیلی

موفقیت تحصیلی نه تنها شرایط استخدام و موفقیت شغلی در آینده را فراهم خواهد کرد، بلکه باعث ارتقا سرمایه های اجتماعی و فرهنگی و زندگی استاندارد خواهد شد و سلامت بیشتر نسبت به دیگران را به ارمغان خواهد آورد (صالحی و همکاران ۱۳۹۸)

تعاریف عملیاتی

مشاوره تحصیلی:

متغیر مستقل است و در این پژوهش دانش آموزان به مدت ۲ ماه و طی ۲ جلسه ۳۱ دقیقه ای تحت مشاوره تحصیلی قرار گرفته اند و مهارت های تحصیلی را فرا گرفتند.

کیفیت زندگی تحصیلی

متغیر وابسته است که توسط پرسشنامه کیفیت زندگی تحصیلی توسط ویلیامز و باتن (۱۹۸۱) سنجیده می شود. شامل ۳۹ سوال دارای ابعاد مختلف (رضایت عمومی، عواطف منفی، رابطه با معلم، فرصت، پیشرفت، ماجراجویی، انسجام اجتماعی) می باشد.

موفقیت تحصیلی

متغیر وابسته است که توسط پرسشنامه موفقیت تحصیلی صالحی (۱۳۹۳) سنجیده می شود.

این متغیر دارای دو بعد عینی و ذهنی است که در مجموع هفت خرده مقیاس را تشکیل میدهد و شامل سه فرم دانش آموز، والدین و دبیر است. فرم دانش آموز دارای ۲۰ سؤال، فرم والدین ۵ سؤال و فرم معلم ۳ سؤال است.

طبقه بندی نظریه های مشاوره:

گروهی از نظریه پردازان سعی کرده اند که نظریه های مشاوره را در پیوستاری از نظریه های عاطفی و شناختی ارائه دهند و نظریه های رفتاری را در حد میانی این دو قرار دهند اما بهترین طبقه بندی مربوط به رادولف و تامسون (۲۰۰۳) می باشد که به جای یک پیوستار دو بعدی مدلی از روابط هماهنگ میان افکار، احساسات و رفتار به وجود می آورند. آنها با تمرکز بر روی نوع مداخله، ۸ نظریه عمده مشاوره ای را به قرار زیر طبقه بندی می کنند:

-عاطفی (احساس کردن) شامل: مشاوره مراجع محوری، گشتالت درمانی

-رفتار (رفتار کردن) شامل: مشاوره رفتاری، واقعیت درمانی، روان شناسی فردی

-شناختی (فکر کردن) شامل: رفتار درمانی عقلانی - عاطفی، رفتار درمانی شناختی، مشاوره روان تحلیل گری، و تجزیه و تحلیل مقابله ای (حسینی نژاد ۱۳۸۹؛ ۱۴۲).

نظریه روان تحلیلی

پس از درمان های پزشکی، نظریه روان کاوی «فروید» را شاید بتوان به عنوان شناخته شده ترین نظریه در مورد اختلالات معرفی نمود. در واقع این روش، موجب شد که برای اولین بار در تاریخ روان شناسی، احساسات و عواطف، مقام مهمی در حیات آدمی پیدا کرده و آنها را بخش منفی وجود آدمی به شمار نیاورند. این دیدگاه به انسان و آینده وی بدبین است؛ و روشی مبتنی بر گفتار است که با استفاده از گفتار، سعی دارد فرد را به بینش برساند تا از این طریق مسائل و مشکلات وی، تقلیل پیدا کند.

نظریه روان شناسی فردی

آموزش و پرورش، روان درمانی فردی و گروهی و مشاوره خانوادگی شد. آدلر نیز مانند فروید اعتقاد داشت، شش سال اول زندگی هر فرد تأثیر بسیار زیادی بر زندگی بزرگ سالی او دارد، ولی او تنها به کشف وقایع گذشته اکتفا نمی کرد؛ بلکه توجه او به ادراک فرد از وقایع گذشته و نحوه تعبیر و تفسیر او از این وقایع معطوف بود. به نظر آدلر اختلال های روانی؛ ناشی از یادگیری نامناسب ادراک ها و تصورات معیوب و منحرف است. نظریه آدلر بر «احساس حقارت» متمرکز است. به نظر او احساس حقارت نشانه ناپهنجاری نیست، بلکه علت پیشرفت ها و موفقیت های انسان به شمار می آید. انسان به منظور غلبه بر احساس حقارت خود تلاش می کند تا خود را به جلو براند. هدف زندگی کمال جویی است نه لذت جویی.

نظریه مراجع - محوری

این نظریه اساساً به عنوان واکنشی در مقابل آنچه که محدودیت های اساسی روان تحلیل تلقی می شود توسط کارل راجرز وضع و توصیف شد. این رویکرد به علت نفوذ راجرز غالباً راجرز خوانده می شود. رویکرد انسان - محوری بر مسئولیت و قابلیت مراجع برای یافتن راه های موجهه کامل تر با واقعیت تأکید دارد. مراجع که خود را بهتر می شناسد کسی است که مناسب ترین رفتار را برای خود پیدا می کند. رویکرد انسان محوری بر دنیای پدیداری متمرکز دارد. درمانگر با فهمی دقیق و سعی در درک مبنای دآوری مراجع؛ توجه خود را عمدتاً معطوف به ادراک مراجع از خود و جهان می کند.

نظریه رفتاری

در زمینه شرطی سازی کلاسیک یافت. مبانی رویکرد رفتاری بعدها از یک سیستم روان شناسی موسوم به رفتار گرایی گرفته شد. بنیان این سیستم جدید توسط روان شناسی آمریکایی جان، بی، واتسون (۱۹۲۳) گذاشته شد. این نظریه رفتار را مجموعه پاسخ‌های فرا گرفته شده نسبت به وقایع، تجارب یا محرکات تاریخچه زندگی فرد می‌داند.

نظریه منطقی - عاطفی

نهضت درمان منطقی - عاطفی توسط آلبرت الیس به وجود آمده است. این نظریه متکی است بر این فرض که انسان می‌تواند به شیوه‌ای منطقی عمل کند. رفتار منطقی رفتاری مفید و بالقوه ثمر بخش تلقی می‌شود در حالی که رفتار غیر منطقی به ناخرسندی و بطالت منجر می‌گردد.

نظریه واقعیت درمانی

نظریه واقعیت درمانی توسط ویلیام گلسر تدوین شده است. رویکرد گلسر یک رویکرد نسبتاً صریح است که در آن مراجع برای پرداختن به نیازهایش از طریق یک روند منطقی یا واقع بینانه اعتقاد دارد. مشاوره از دید واقعیت درمانی صرفاً یک نوع تعلیم یا کارآموزی ویژه است به فرد آنچه را که باید طی رشد طبیعی خود فرا گیرد در یک مدت زمان نسبتاً کوتاه بیاموزد.

نظریه تحلیل مرادده‌ای

تحلیل مرادده‌ای یک رویکرد رفتاری - شناختی و مبتنی بر این فرض است که انسان از قابلیت انتخاب و تصحیح مسیر یا دوباره شکل دادن سرنوشت خود برخوردار است. این نظریه برای کمک به مراجعان جهت مرور وارزیابی تصمیمات اولیه و اتخاذ تصمیمات جدید و مناسب تر تدوین شده است.

نظریه و مشاوره گشتالتی

گشتالت درمانی از روش‌های مشاوره است که فردریک پرلز (۱۹۷۰-۱۸۹۳) و همسرش لورا آن را ارائه دادند. آنها از مکاتب اصالت وجود، پدیدار شناسی و روان شناسی گشتالت تأثیر گرفته بودند. در مکتب اصالت وجود، بر تجارب زمان حال فرد، در روان شناسی گشتالت بر ادراک و کلی نگری و در پدیدار شناسی بر ادراک فرد از هستی واقعیت تأکید می‌شود. در حالی که گشتالت درمانی، ضمن توجه به اهمیت تجربه، ادراک فرد از هستی خود در زمان حال، بر ارگانیزم، به عنوان یک کل، هم چنین چگونگی ارتباط ارگانیزم با محیط و چگونگی کسب تجربه از جانب فرد تأکید می‌شود.

نظریه لوگو تراپی

نظریه لوگو تراپی یا معنا درمانی نیز توسط ویکتور فرانکل در اتریش پی ریزی شد. گذشته از نظریه لذت جویی فروید و قدرت طلبی آدلر؛ فرانکل معنی خواهی از زندگی را جهت کمک به افراد برای یافتن معنی از دست رفته در زندگی مطرح نمود. مطابق این نظریه؛ افراد دارای ابعاد جسمی؛ روانی و روحی می‌باشند که دارای اختیار و اراده بوده و مسئول یافتن معنی در حیات می‌باشند. و اگر افراد دچار پوچی درونی و خلاء وجودی شوند؛ نمیتوانند هدف زندگی را تشخیص داده و رفتار مطلوب داشته باشند.

نظریه و مشاوره التقاطی: کلمه و عنوان التقاطی برای اولین بار در توصیفات آیزنک مورد استفاده قرار گرفت. این اصطلاح اغلب هنگام گفتگو در مورد ائتلاف یا یک پارچه سازی و ائتلاف گرایی به کار گرفته می‌شود. در حالی که از لحاظ معنی و مفهوم تفاوت‌های مهمی بین آنها وجود دارد.

روش تحقیق

دستیابی به هدف اصلی پژوهش، زمانی که جستجوی شناخت با روش‌شناسی درست صورت پذیرد، میسر خواهد بود. روش‌شناسی (فارغ از ابعاد فلسفی آن) به مجموعه‌ای به هم پیوسته از قواعد، اصول و شیوه‌های معمول در یک رشته از دانش اطلاق می‌شود. به عبارت دیگر، منظور از انتخاب روش انجام پژوهش این است که مشخص گردد چه روش تحقیقی برای بررسی موضوع خاص لازم است. ما به معرفی نوع پژوهش، روش تحقیق، ارائه مدل تحقیق و گام‌های تحقیق، جامعه مورد مطالعه، ابزار گردآوری داده‌ها، نوع روش‌ها و نرم‌افزارهای به کار گرفته شده در پژوهش جهت حل مسأله، پرداخته میشود.

روش تحقیق

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از روش نیمه آزمایشی می باشد.

جامعه، نمونه و روش نمونه گیری کلیه دانش آموزان پسر متوسطه اول شهر اراک اعضای جامعه این پژوهش هستند که با توجه به روش تحقیق نیمه آزمایشی، ۳۰ نفر به صورت در دسترس انتخاب و به صورت تصادفی در دو گروه گواه و آزمایش قرار میگیرند.

ابزار گردآوری داده ها

مشاوره ی تحصیلی

پرسشنامه کیفیت زندگی

پرسشنامه موفقیت تحصیلی

روش گردآوری داده ها

برای گردآوری داده ها در این تحقیق از روش اسنادی و میدانی استفاده خواهد شد. به منظور گردآوری اطلاعات پایه از روش کتابخانه‌ای و با مراجعه به سایت های معتبر اینترنتی مانند ساینس دایرکت و پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی مقالاتی در زمینه موضوعات مرتبط و نیز کتب مربوطه و پایان‌نامه‌ها در مقاطع کارشناسی ارشد بررسی خواهد شد. همچنین برای جمع آوری داده‌ها به واسطه توزیع پرسشنامه از روش میدانی استفاده می گردد.

روش تجزیه و تحلیل داده ها

روش تجزیه و تحلیل داده ها و آزمون فرضیه بدین گونه است که داده های اولیه جمع آوری شده و متغیرهای پژوهش محاسبه میگردند. در این پژوهش از دو بخش آمار توصیفی و آمار استنباطی استفاده می گردد. بخش آمار توصیفی که مشخصات فردی پاسخ دهندگان را در قالب نرم افزار اکسل انجام میدهد و با جداول و نمودارها آنها را نمایش می دهد. در بخش آمار استنباطی به بررسی و تجزیه و تحلیل داده ها بر اساس پاسخی که پاسخ دهندگان به پرسشها داده اند می پردازد.

پیشینه تحقیق

فرهادی (۱۴۰۰)، پژوهشی با عنوان «نقش مشاوره در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، مطالعه موردی دانش آموزان دختر متوسطه شهر اهواز»، انجام دادند. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه ی دانش آموزان و دبیران دبیرستان های دخترانه ی آموزش و پرورش شهر اهواز می باشد که در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ به تحصیل اشتغال دارند. نمونه آماری این تحقیق ۳۵۸ نفر می باشد که شامل ۳۰۰ نفر از دانش آموزان و ۵۸ نفر از دبیران می باشد. دانش آموزان با استفاده از فرمول کوکران و با روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای چند مرحله ای و دبیران نیز به روش سرشماری انتخاب گشتند. برای جمع آوری داده ها از پرسشنامه پیشرفت تحصیلی گیزلی (۱۹۷۱) و پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. نتیجه آزمون خی دو این پژوهش نشان داد که از نظر دانش آموزان و دبیران درباره نقش مشاور در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان رابطه معناداری وجود دارد.

اسلامی و همکاران (۱۴۰۰)، پژوهشی با عنوان « واکاوی نقش مشاوره تحصیلی متکی بر رویکرد شناختی-رفتاری بر باورهای هوشی و انگیزش پیشرفت دانش آموزان کنکوری »، انجام دادند. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانش آموزان پسر مقطع متوسطه دوم (دانش آموزان کنکوری) شهرستان خاتم در سال ۴۰۰ - ۹۹ بودند و نمونه مورد مطالعه را نیز ۳۰ دانش آموز کنکوری تشکیل می دادند که به صورت در دسترس از میان کلیه دانش آموزان انتخاب شدند و سپس به صورت تصادفی در دو گروه ۱۵ نفره (گروه کنترل ۱۵ نفر و گروه آزمایش ۱۵ نفر) گمارده شدند. جمع آوری داده ها بر اساس پرسشنامه باورهای هوشی بابایی (۱۳۷۷) و پرسشنامه انگیزش پیشرفت هرمنس (۱۹۷۷) بود که در مرحله پیش آزمون و پس آزمون توسط هر دو گروه تکمیل گردید. گروه آزمایش در برنامه آموزش مشاوره تحصیلی متکی بر رویکرد شناختی-رفتاری در قالب ۸ جلسه به مدت ۱ ماه و هفته ای دو جلسه ۶۰ دقیقه ای آموزش دریافت کردند اما، در این مدت گروه کنترل هیچ مداخله ای دریافت نکردند. تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده از اجرای پرسشنامه ها از طریق نرم افزار SPSS در دو بخش توصیفی شامل (جداول و نمودار اطلاعات جمعیت شناختی) و استنباطی (تحلیل کوواریانس) انجام پذیرفت. نتایج پژوهش حاضر گویای این بود که آموزش مشاوره تحصیلی متکی بر رویکرد شناختی-رفتاری بر باورهای هوشی و انگیزش پیشرفت دانش آموزان کنکوری تاثیر معناداری داشته است.

قلمکاریان و همکاران (۱۳۹۹)، پژوهشی با عنوان «بررسی تاثیر مشاوره ی تحصیلی بر آسیب های مربوط به دغدغه ی مسیر شغلی و خود توانمندی بر دانشجویان جانباز و افراد معلول در دانشگاه»، انجام دادند. هدف از انجام این پژوهش، بررسی تاثیر مشاوره ی تحصیلی بر آسیب های مربوط به دغدغه ی مسیر شغلی و خود توانمندی شغلی بر دانشجویان جانباز و افراد معلول در دانشگاه های اصفهان. جامعه

آماری پژوهش حاضر را کلیه دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد دانشگاه های استان اصفهان در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ مشغول به تحصیل می باشد. جهت انتخاب نمونه پژوهش حاضر، از روش نمونه گیری غیر تصادفی (هدفمند) استفاده شده است، از بین افراد داوطلب شرکت کننده در برنامه فراخوان، ۳۰ نفر به صورت تصادفی و با در نظر شرایط انتخاب شدند. ابزارهای مورد استفاده در این پژوهش پرسشنامه مسیر شغلی ساویکاس ۲۰۱۲ و پرسشنامه توانمندی میرکمالی و نارنجی ۱۳۹۴ می باشد. یافته های این پژوهش نشان داد مشاوره گروهی مبتنی بر واقعیت درمانی موجب افزایش انطباق پذیری مسیر شغلی دانشجویان در گروه آزمایش شده است، بنابراین فرضیه پژوهش تایید شد. همچنین یافته ها نشان داد مشاوره گروهی مبتنی بر واقعیت درمانی بر افزایش بعد دغدغه انطباق پذیری مسیر شغلی تاثیر دارد.

رضایی (۱۳۹۹)، پژوهشی با عنوان « نقش مشاوره و هدایت تحصیلی در آینده شغلی و حرفه ای دانش آموزان »، انجام دادند. این مطالعه با توجه به هدف جزءتحقیقات کاربردی است که با روش مروری انجام گرفته است. بدین منظور به مطالعه دقیق منابع مختلف که در دسترس پژوهشگران قرار داشتند، پرداخته شد. ابزار گردآوری مطالب، فیش برداری بود. از تحلیل و استنتاج نظری برای تجزیه و تحلیل مطالب استفاده شد. یافته ها نشان داد که اجرای در ست هدایت تحصیلی با کمک مشاوره و نظر خانواده از انتخاب نادرست رشته تحصیلی و پیامدهای آن از قبیل افت تحصیلی و شکوفا نشدن استعداد های دانش آموزان جلوگیری میکند و با افزایش آگاهی دانش آموزان و خانواده ها از رشته ها و مشاغل، نگرش و انتظارات آنها را از هدف تحصیلی معقول تر و منطقی تر ساخته و زمینه رضایتمندی از شغل آینده و پیشبرد نیازهای جامعه را فراهم می سازد.

دامیار و همکاران (۱۳۹۹)، در پژوهش خود با عنوان « اثربخشی مشاوره تحصیلی بر انگیزش تحصیلی دانش آموزان دوره اول متوسطه پسرانه شهر یاسوج ۱۳۹۸ »، نشان دادند تاثیر آموزش مشاوره تحصیلی بر انگیزش تحصیلی دانش آموزان معنی دار می باشد. مقایسه بین گروه ها نشان داد که بین گروه کنترل و آزمایش از لحاظ انگیزش تحصیلی دانش آموزان پس از تعدیل اثر پیش آزمون، تفاوت معنی دار وجود دارد. همچنین ضریب آتا نشان داد که آموزش انگیزش تحصیلی می تواند ۴۹ / ۴ درصد واریانس انگیزش تحصیلی دانش آموزان را توجیه کند. علاوه بر آن، تحلیل کوواریانس چند متغیره بین گروهی یک راهه در مورد دو متغیر وابسته انگیزش بیرونی و درونی متغیر مستقل مشاوره تحصیلی، مبین این است که متغیرهای وابسته به طور معنی داری از مشاوره تحصیلی تاثیر می پذیرند. با توجه به یافته های تحقیق می توان نتیجه گرفت مشاوره تحصیلی می تواند راه حل های مناسب با وضعیت اجتماعی، خانوادگی و روانی دانش آموزان ارائه نماید و به انگیزه های درونی توجه نماید.

مدنی و همکاران (۱۳۹۸)، در پژوهش خود با عنوان « بررسی فرآیند هدایت تحصیلی نوین از منظر مشاوران مدارس »، نشان دادند که میان دستورالعمل ابلاغی وزارتخانه تا اجرای صحیح آن فاصله زیادی است و هدایت تحصیلی دانش آموزان نتوانسته آن چیزی که در آیین نامه مصوب شده است را به اجرا درآورد. لذا جهت آسیب شناسی فرآیند، بایستی نظرات اصلاحی مشاوران و متخصصان این حوزه را دریافت و به صورت کارشناسی فرآیند فعلی هدایت تحصیلی مورد بررسی و تجدید نظر قرار گیرد تا بتوان به بحث متوازن سازی مدنظر در سند تحول بنیادین دست یافت.

نوییدی (۱۳۹۷)، در پژوهش خود با عنوان « هدایت تحصیلی در نظام آموزش و پرورش ایران: تجارب عملی و چالش های پایدار »، تجارب ناظر بر اجرای برنامه های هدایت تحصیلی در طول نزدیک به نیم قرن مورد توجه قرار گرفته و برنامه های هدایت تحصیلی با نگاهی کاستی جویانه، مورد تحلیل قرار گرفت. چالشها و عوامل بازدارنده موفقیت برنامه های هدایت تحصیلی در ایران مورد بررسی قرار گرفته و پیشنهادهایی برای رفع موانع ارائه شد. ایجاد بستر مناسب، تصریح نیازها و امکانات جامعه، ارتقای سطح دانش و مهارت حرفه ای مشاوران، تلاش مداوم و اهتمام جدی برای شناخت و راهنمایی دانش آموزان از آغاز تحصیلات تا مرحله کسب صلاحیت «خودرهبری» و استمرار در انجام دادن پژوهش و ارزشیابی اقدامها و برنامه ها، عواملی هستند که می توانند به بهگشت برنامه هدایت تحصیلی کمک کنند.

تباری و همکاران (۱۳۹۶)، در پژوهش خود با عنوان « بررسی ابعاد نگرش دانشجویان به مراکز مشاوره تحصیلی »، که از توزیع فراوانی برای توصیف داده ها و از آزمون های مجذور کای و t مستقل برای بررسی تفاوت بین میانگین متغیرها و همچنین، از روش لی هی به منظور اولویت بندی گویه ها استفاده کردند. نشان دادند که دیدگاه دانشجویان نسبت به حیطه های عاطفی، رفتاری و شناختی نگرش مثبت است. بنابراین « نگرش » دانشجویان، نسبت به مراکز مشاوره تحصیلی مطلوب است. نتایج مطالعه بیانگر نگرش مثبت دانشجویان نسبت به

امر مشاوره بوده است، که در صورت فراهم بودن بستر مناسب می توان از این فرصت جهت پیشرفت دانشجویان در زمینه های مختلف استفاده نمود.

مخاطب و کریمی(۱۳۹۵)، در پژوهش خود با عنوان «آسیب شناسی خدمات مشاوره مدارس متوسطه دوره دوم ازدیدگاه والدین دانش آموزان ومشاوران مدارس و ارائه راهکارهای مناسب»، بیان داشتند که مطابق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ازجمله رسالت های نظام تعلیم و تربیت نوین، ایجاد بستر مناسب جهت ارتقای بینش ها، ارزش ها و مهارت های دانش آموزان در مسیر تحقق حیات طیبه است و از اهداف و وظایف مهم این نظام ایجاد زمینه برای رشد همه جانبه فرد و تربیت انسانهای سالم، کارآمد و مسئول برای ایفای نقش در زندگی فردی و اجتماعی است. یکی از فرایندهای مهم نظام تربیت رسمی- عمومی، که در ارتقاء کیفیت آموزش، سهم به سزایی دارد، فرایند مشاوره است. بدیهی است دراین میان شناسایی و تشخیص آسیبهایی فراروی خدمات مشاوره دانشآموزان در مدارس، مسئله بسیار مهمی است که در عرصه تعلیم و تربیت جهان امروز، از سالهای دور مورد توجه قرار گرفته وتاکنون ادامه یافته است.

درویش پور و همکاران(۱۳۹۳)، در پژوهش خود با عنوان « نقش مشاوره و برنامه ریزی در موفقیت تحصیلی دانش آموزان»، نشان دادند که برنامه های راهنمایی مدارس را در گذشته به صورت تأمین نیازمندی های آموزشی، حرفه ای، روانی و اجتماعی کودکان تشریح کرده اند. اما اغلب برنامه های راهنمایی در راه تأمین یک یا دو منظور اقدام نموده. نتیجه گیری: در گذشته مشاوره خدمتی رسمی ولی سازمان نیافته بود که به انتخاب شغل محدود می گشت، ولی امروزه به صورت یک سلسله خدمات راهنمایی و شخصی بسیار پیشرفته و هماهنگ درآمده است.

حسین پور و همکاران(۱۳۹۳)، پژوهشی با عنوان « اهمیت ضرورت و نقش مشاوره تحصیلی و شغلی در توسعه پایدار »، انجام دادند، در این مقاله با استفاده از روش تحقیق مروری سعی شده است با بررسی اهمیت و ضرورت توجه به انتخاب شغل از دوران نوجوانی، تجربیات کشورهای بزرگ و پیشرفته دنیا، عوامل موثر در انتخاب رشته تحصیلی (عوامل فردی و درونی، عوامل بیرونی و اجتماعی)، نقش و وظایف والدین در انتخاب رشته تحصیلی و شغلی فرزندان و در نهایت نقش و اهمیت مشاوره تحصیلی و شغلی در توسعه پایدار این هدف تحقق پیدا کند.

معماری و آرام(۱۳۹۳)، در پژوهش خود با عنوان «مشاوره تحصیلی و اهمیت آن در آموزش و پرورش»، به منظور کشف و اثبات اهمیت مشاوره تحصیلی در آموزش و پرورش و با روش پژوهشی-تحلیلی و از منابع کتابخانه ای و علمی انجام شده است، به فایده و اهمیت مشاوره تحصیلی، تاریخچه مشاوره، تعاریف مشاوره، اهداف مشاوره، ضرورت مشاوره در مدارس، مشاوره و راهنمایی در نظام آموزش و پرورش، نقش مشاور در مدارس، امور تحصیلی، تأمین بهداشت روانی دانش آموزان پرداخته شده است. همچنین ضمن نشان دادن اهمیت مشاوره تحصیلی مشخص گردید، از طریق «خدمات راهنمایی ومشاوره» می توان توانایی ها و نیز محدودیت های دانش آموزان را شناخت و از امکانات موجود حداکثر استفاده را به عمل آورد. مشاور تحصیلی با شناخت دانش آموزان در زمینه های گوناگون می تواند آنان را به رشته های تحصیلی مناسب راهنمایی کند و آنان را در حل مشکلات یاری دهد. مشاور تحصیلی با همکاری معلم وخانواده و مسئولان مدرسه می تواند دانش آموزان را در جهت رفع مشکلات تحصیلی و خانوادگی و روانی وتأمین ثبات عاطفی یاری دهد و نهایتاً نیل به اهداف آموزش وپرورش را ممکن سازد.

لی لند (۲۰۲۰)، پژوهشی با عنوان «مشاوره تحصیلی در ورود به دانشگاه با در نظر گرفتن شیوه آموزش»، انجام دادند. نشان دادند که مشاوره های تحصیلی، دانش آموزان را قادر می سازد تا با اصول گسترده ای درگیر شوند و با شیوه های آموزشی سازگار شوند.

ویت و کینگ (۲۰۱۹)، پژوهشی با عنوان «مشاوره تحصیلی برای پاسخگویی به نیازهای مهارتی دانش آموزان»، انجام دادند. نتایج بدست آمده نشان داد که دانشجویانی که از مشاوره تحصیلی استفاده کرده بودند از مهارت های ارتباطی وی تری برخوردار شدند. همچنین یافته ها نشان داد که مشاوره تحصیلی به خوبی توانست دانشجویان را در استفاده صحیح از کتابخانه دانشگاه هدایت کند.

لورا و همکاران(۲۰۱۶)، در پژوهش خود با عنوان «انتخاب رشته پزشکی در دانشگاه: نقش مشاوران تحصیلی»، نشان دادند که مشاوره و هدایت تحصیلی مشاوران به دانش آموزان سال آخر دبیرستان که برای ورود به دانشگاه آماده می شوند، تأثیر قابل توجهی دارند و آنها میتوانند با ارائه یک برنامه ریزی دقیق و درست دانش آموزان را در رسیدن به اهدافشان یاری رسانند.

بحث و نتیجه گیری

موضوع این پژوهش «نقش مشاوره تحصیلی در کیفیت زندگی تحصیلی و موفقیت تحصیلی دانش آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر اراک در سال تحصیلی ۱۴۰۲» می باشد. برای این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش کمی-پیمایشی می باشد، فرضیه های زیر متصور شد:

مشاوره تحصیلی در کیفیت زندگی دانش آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر اراک در سال تحصیلی ۱۴۰۲ تأثیر معناداری دارد.
مشاوره تحصیلی در موفقیت تحصیلی دانش آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر اراک در سال تحصیلی ۱۴۰۲ تأثیر معناداری دارد.

داده مورد نیاز برای این پژوهش بوسیله پرسشنامه های زیر جمع آوری شد:

پرسشنامه کیفیت زندگی در مدرسه ویلیامز و باتن (۱۹۸۱)

پرسشنامه موفقیت تحصیلی صالحی (۱۳۹۳)

کلیه دانش آموزان پسر متوسطه اول شهر اراک اعضای جامعه این پژوهش هستند و نتایج زیر حاصل شد:

فرضیه اول: مشاوره تحصیلی در کیفیت زندگی تحصیلی دانش آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر اراک در سال تحصیلی ۱۴۰۲ تأثیر معناداری دارد. با توجه به نتایج به دست آمده از آزمون های باکس، لامبدای ویلکز و لون، تحلیل های مربوط به اثرات بین آزمودنی ها مورد بررسی قرار گرفت که نتایج به دست آمده نشان داد که بین دو گروه آزمایش و گواه، در همه مولفه های کیفیت زندگی تحصیلی (رضایت عمومی، عواطف منفی، رابطه با معلم، فرصت پیشرفت، ماجراجویی و انسجام اجتماعی) تفاوت معناداری وجود دارد. در خصوص تبیین این فرضیه که به سبب جدید بودن موضوع، پژوهشی هم راستا با این پژوهش یافت نشد. می توان گفت، مشاوره های تحصیلی می تواند در بهبود کیفیت زندگی تحصیلی دانش آموزان، بسیار کارساز باشد. در دوران متوسطه نقش مشاوره تحصیلی به مراتب پررنگ تر از هر پایه تحصیلی دیگری است. چرا که دانش آموزان این مقطع در سن نوجوانی و بلوغ هستند و این بحرانی ترین شرایط سنی در زندگی یک انسان است. بنابراین تعامل مثبت و ایجاد ارتباط بین مشاور تحصیلی و دانش آموز و تدوین برنامه های درست و هدفمند می تواند به دانش آموز در تعیین رشته تحصیلی و یا شناخت کافی از مهارت های شغلی که برای آینده در نظر گرفته است و همچنین ورود به دانشگاه و یا شناخت از روابط اجتماعی و عاطفی کمک شایانی خواهد کرد. از این رو اهمیت مشاوره از ابتدای ورود شخص به سیستم آموزشی تا زمانی که به عنوان دانشجو در حال تحصیل و تربیت اجتماعی است بسیار مورد توجه است و نمی توان نقش موثر آن را در کیفیت زندگی تحصیلی اشخاص نادیده گرفت.

فرضیه دوم: مشاوره تحصیلی در موفقیت تحصیلی دانش آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر اراک در سال تحصیلی ۱۴۰۲ تأثیر معناداری دارد.

با توجه به نتایج به دست آمده از آزمون های باکس، لامبدای ویلکز و لون، تحلیل های مربوط به اثرات بین آزمودنی ها مورد بررسی قرار گرفت که نتایج به دست آمده نشان داد که بین دو گروه آزمایش و گواه، در همه مولفه های موفقیت تحصیلی (موفقیت تحصیلی، رضایتمندی، پایداری و احساس موفقیت تحصیلی) تفاوت معناداری وجود دارد.

در خصوص تبیین این فرضیه که به سبب جدید بودن موضوع، پژوهشی هم راستا با این پژوهش یافت نشد

می توان گفت، بسیاری از دانش آموزان با وجود سخت کوشی و ساعات مطالعاتی بالا، به دلیل نداشتن مهارت یادگیری و تکنیک های اساسی و لازم مطالعه، بازدهی بالایی نداشته و به نتیجه دلخواه خود نمی رسند. در نتیجه از پیشرفت باز می مانند و نمی توانند آنگونه که شایسته آنهاست، قدم بردارند و در نهایت در مسیر تحصیل دچار تزلزل و سستی می شوند. گاهی دانش آموز، روش مطالعه صحیح را می داند، اما در یک برنامه ریزی مناسب ناتوان است. این برنامه ممکن است با توانایی ها، شرایط، ویژگی ها و روحیات فرد سازگار نباشد، بنابراین اجرایی کردن آن ناممکن است و یا زمان و انرژی زیادی از فرد را بیهوده هدر دهد. ذوق و شوق ادامه تحصیل در این دانش آموزان به مرور زمان از بین می رود. از اینرو نقش مهم و اثرگذار مشاوره تحصیلی پدیدار می شود. یکی از دستاوردهای مشاوره تحصیلی، موفقیت در امر تحصیل است. مشاوره ی تحصیلی به جهت نقش مهمی که در موفقیت یا شکست دانش آموزان و دانشجویان در مسیر تحصیلی و شغلی خود ایفا می کند از اهمیت بسیار بالایی در نزد والدین و فرزندان شان برخوردار است. مسئله موفقیت تحصیلی همواره مورد توجه متخصصان آموزش و پرورش و محققان حوزه آموزشی و تحصیلی بوده و تحقیقات بسیاری را به خود اختصاص داده است. در واقع تکمیل دوره دبیرستان نقطه عطف مهمی از رشد نوجوان است و پیش بینی کننده مهمی از موفقیت آینده و بهزیستی و سلامت فرد

می باشد موفقیت تحصیلی نه تنها شرایط استخدام و موفقیت شغلی در آینده را فراهم خواهد کرد، بلکه باعث ارتقاء سرمایه های اجتماعی و فرهنگی و زندگی استاندارد خواهد شد و سلامت بیشتر نسبت به دیگران را به ارمان خواهد آورد.

پیشنهادات پژوهشی

در پژوهش های آتی میتوان به بررسی نقش مشاوره تحصیلی در ایجاد روحیه کارآفرینی، فرسودگی تحصیلی و اهمالکاری تحصیلی نیز پرداخت.

در کنار پرسشنامه از مصاحبه یا فیش برداری استفاده نمود.

پیشنهادات

با توجه به این که مشاوره تحصیلی در کیفیت زندگی تحصیلی دانش آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر اراک در سال تحصیلی ۱۴۰۲ تأثیر معناداری دارد؛ محقق پیشنهاد می دهد:

لازم به نظر می رسد والدین و بطور کلی خانواده اطلاعات کافی از ویژگیها و استعدادهای فرزندان خود کسب نمایند، اطلاعات بیشتری در زمینه های تحصیلی کسب کنند و کمکها و یاریهای مفیدی برای فرزندان و دانش آموز خود فراهم کنند و برنامه های آموزشی هدف دار برای این دانش آموزان ارائه شود.

لازم است که مشاوران با تعیین نمودن هدف مشخص و معین برای دانش آموزان این نکته را به آنها یادآور شوند که به حرف مردم گوش ندهند و در کمال خونسردی و آرامش به هدف خود فکر کنند و در جهت رسیدن به آن تلاش کنند.

با توجه به این که مشاوره تحصیلی در موفقیت تحصیلی دانش آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر اراک در سال تحصیلی ۱۴۰۲ تأثیر معناداری دارد، محقق پیشنهاد می دهد:

باید در مورد رشته های تحصیلی آموزش دوره دوم متوسطه و ضوابط ورود به هر یک و ارتباط هر یک از رشته های تحصیلی دانشگاهی و ارتباط این رشته ها با مشاغل مختلف جامعه اطلاعات جامع و دقیقی به دانش آموزان ارایه شود. خود شناسی از نظر شناخت علایق استعدادها و خصوصیات شخصیتی که بتواند بر اساس آن در دوره های بعدی تصمیم گیری کند.

بعضی از دانش آموزان دوره های اول متوسطه بنا به دلایلی مایل و یا قادر نیستند که به ادامه تحصیل بپردازند تا وارد دوره دوم متوسطه شوند. این گروه از دانش آموزان نیازمند کسب اطلاعات شغلی هستند. در این زمینه مشاور ضمن آشنا کردن دانش آموزان با امکانات شخصی و خانوادگی شان برای دیدن دوره های کارآموزی آنها را راهنمایی می کند.

منابع

۱. آیسنگ، هانس ج ۱۳۸۵. کاربردهای بجا و نابجای، ترجمه نجفی زند، جعفر و شریفی، حسن پاشا. چاپ اول، تهران: ناشر مترجمان ۲۵۰.
۲. اردبیلی، ی ۱۳۷۶. اصول و فنون راهنمایی و مشاوره در آموزش و پرورش، تهران: انتشارات بعثت. ۱۷۸ ص.
۳. تباری، ف، و فدایی، ف، و کامکاری، ک، و فدایی، ب. (۱۳۹۶). بررسی ابعاد نگرش دانشجویان به مراکز مشاوره تحصیلی. پژوهش پرستاری، ۱۲(۳) (پیاپی ۴۸)، ۳۶-۴۳.
۴. ثنایی، ب ۱۳۸۷. روان درمانی و مشاوره گروهی، چاپ چهارم، تهران: انتشارات چهر. ۲۳۰ ص.
۵. جورج و کریستیانی ۱۳۸۸. مشاوره (نظریه ها و کاربرد) ترجمه فلاحی، رضا و حاجیلو، محسن؛ چاپ چهارم، تهران: انتشارات رشد. ۱۸۵ ص.
۶. چتر زرین، ب ۱۳۸۷. بررسی میزان کارایی مشاوران در بهبود ادراک دانش آموزان از لیاقت از خود در شهرستان ایلام، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی.
۷. حاجی علی اکبر، م ۱۳۸۹. بررسی میزان اثر سنجش مشاوران در حل مسائل دانش آموزان شهر تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.

۸. حافظی، ف؛ افتخاری، ز؛ سیدنژاد، م ۱۳۹۰، «مقایسه باورهای انگیزشی، راهبردهای یادگیری خود تنظیمی و ویژگی های شخصیتی دانش آموزان دبیرستان های تیزهوش و عادی شهر اهواز»، مجله یافته ها نو در روانشناسی.
۹. حیدری، ا و خان تیموری، ع ۱۳۸۸، «سیستم مشاوره انتخاب رشته تحصیلی با استفاده از شبکه های بی‌زی»، پانزدهمین کنفرانس کامپیوتر سالانه انجمن کامپیوتر ایران، تهران
۱۰. حیدری، احمد و خان تیموری، علیرضا، ۱۳۸۸، سیستم مشاوره انتخاب رشته تحصیلی با استفاده از شبکه های بی‌زی، پانزدهمین کنفرانس کامپیوتر سالانه انجمن کامپیوتر ایران، تهران
۱۱. حیدری، ن ۱۳۹۶، «شاخصه های مهم در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، مطالعه ای مورد پژوهانه رباره دانش فراشناختی و راهبردهای یادگیری»، فصلنامه مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی، دوره سوم، شماره دوم، ۶۷-۵۳.
۱۲. حیدری، ا ۱۳۸۸، در پژوهش خود با عنوان « سیستم مشاوره انتخاب رشته تحصیلی با استفاده از شبکه های بی‌زی »، کنفرانس ملی سالانه انجمن کامپیوتر ایران
۱۳. خدایاری فرد. م ۱۳۸۸، مشاوره (مبانی روانشناختی)، چاپ اول، تهران : نشر یسپرون. ۲۴۱
۱۴. شرف خانی، ک ۱۳۸۶ بررسی کیفیت فعالیت مشاوران نظام جدید متوسط شهرستان خوی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن .
۱۵. طالع زاری، م ۱۳۹۵، «بررسی عوامل مؤثر بر هدایت تحصیلی و شغلی دانش آموزان نظام جدید متوسطه آموزش و پرورش شهرستان شاهرود»، دومین کنفرانس بین المللی مدیریت و فناوری اطلاعات و ارتباطات، تهران، شرکت خدمات برتر
۱۶. عاشقی، م ۱۳۸۷، بررسی نظرات مشاوران مدارس نسبت به کارایی ملاک‌های هدایت تحصیلی و شغلی در انتخاب رشته‌های تحصیلی در منطقه دماوند، فیروزکوه و رودهن، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز .
۱۷. عباغاف، ز ۱۳۸۷، «مقایسه استراتژی‌های یادگیری دانش آموزان قوی و ضعیف دوره دبیرستان مناطق ۴، ۲، ۱۱ شهر تهران در سال تحصیلی ۷۵-۷۴»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی.
۱۸. عزتی، ح ۱۳۸۵ بررسی میزان آشنایی مشاوران دبیرستان‌های نظام جدید ایلام با فنون مشاوره و ارتباط آن با میزان موفقیت آنان در کمک به حل مشکلات دانش آموزان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن .
۱۹. عسکری سرکه‌نانی، ط و رنجبر کلیبی، م ۱۳۹۷، بررسی تاثیر هدایت تحصیلی در انتخاب رشته متناسب با توانایی دانش آموزان، چهارمین همایش علمی پژوهشی استانی از نگاه معلم، میناب، آموزش و پرورش شهرستان میناب
۲۰. عطارخامه، ف؛ سیف، ع ۱۳۸۸، «تأثیر آموزش راهبردهای یادگیری مطالعه فراشناختی بر انگیزش و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان»، تهران، پژوهش نامه مطالعات روان شناسی تربیتی، شماره ۹).
۲۱. عقوبی نجف آبادی، ا؛ جهانگیری، غ و پولاد جنگ، س ۱۳۸۶، آموزش و یادگیری کارآفرینی، اولین کنفرانس ملی کارآفرینی، خلاقیت و سازمان‌های آینده، تهران، شرکت اندیشه گران علم و فن آوری کارآفرینی ایرانیان
۲۲. غلامی، ی ۱۳۸۹. نخستین همایش فراخوان مقاله در زمینه مشاوره، گروه آموزشی کارشناسی مشاوره معاونت پرورشی اداره کل آموزش و پرورش شهر تهران .
۲۳. فرشاد، م ۱۳۸۴، بررسی تأثیر برنامه راهنمایی و مشاوره در انتخاب رشته‌های تحصیلی. ، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران .
۲۴. فرهادی، شکوفه (۱۴۰۰)، «نقش مشاوره در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، مطالعه موردی دانش آموزان دختر متوسطه شهر اهواز»، نهمین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی، تهران
۲۵. فولادی، ع ۱۳۸۱. مشاوره همتایان در دبیرستان، فصلنامه پیام مشاور. سال اول شماره ۲. تهران : انتشارات تربیت. ۲۱۰ص.

۲۶. فولادی، ع ۱۳۸۶، مقایسه کارایی مشاوران از دیدگاه دانش آموزان دختر و پسر مراکز پیش دانشگاهی شهر تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن .
۲۷. فیروزی، ع ۱۳۸۶. نخستین همایش فراخوان مقاله در زمینه مشاوره، گروه آموزشی کارشناسی مشاوره معاونت پرورشی اداره کل آموزش و پرورش شهر تهران .
۲۸. قادری مقدم، م ۱۳۸۷ بررسی میزان تأثیر آموزش درس برنامه ریزی تحصیلی شغلی در فرآیند انتخاب رشته دانش آموزان پسر مدارس متوسطه ناحیه یک یزد، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم .
۲۹. قاسمی، ن، احدی، ح ۱۳۹۰، «بررسی روند رشد مهارت های حل مسأله و راهبردهای فراشناختی کودکان ۳ تا ۱۱ سال»، اصفهان، فصلنامه دانش و پژوهش در روان شناسی، شماره (۱۵)
۳۰. قلمکاریان، سید محمد و سلمان منش، مریم (۱۳۹۹)، «بررسی تأثیر مشاوره ی تحصیلی بر آسیب های مربوط به دغدغه ی مسیر شغلی و خود توانمندی بر دانشجویان جانباز و افراد معلول در دانشگاه»، هفتمین کنفرانس بین المللی روانشناسی، علوم تربیتی و سبک زندگی
۳۱. کراری، ج ۱۳۸۹ سنجش گرایش دانش آموزان دوره متوسطه به رشته های کار دانش و فنی حرفه ای تبریز، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن .
۳۲. کینگ، گ ۱۳۷۹ مهارت های مشاوره برای معلمان، ترجمه، قورچیان، نادرقلی و جمالی، اختر؛ چاپ اول، تهران : انتشارات فراشناختی اندیشه. ۲۲۰ ص.
۳۳. گلی شیرازی، ف ۱۳۸۷ بررسی رابطه تحصیلات والدین با انتخاب رشته تحصیلی دانش آموزان پسر اهواز، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن .
۳۴. گیبسون، ر و میشل، م ۱۳۹۰. مبانی مشاوره و راهنمایی، ترجمه، ثنایی، باقر، چاپ ششم ؛ تهران: انتشارات بعثت. ۱۴۸
۳۵. لندرت، گ ۱۳۸۷. بازی درمانی «دینامیسم مشاوره با کودکان»، ترجمه، آرین، خدیجه؛ تهران: انتشارات اطلاعات. ۲۲۰
۳۶. الماسی، م ۱۳۸۵. بررسی رابطه اعتماد به نفس و انتخاب رشته تحصیلی بین دختران و پسران سال دوم نظام جدید، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی .
۳۷. محمد اسماعیل، ا؛ هومن، ح ۱۳۸۱، «انطباق و هنجاریابی آزمون ریاضیات ایران کی مت» تهران، مجله پژوهش در حیطه کودکان استثنایی، شماره ۴.
۳۸. نوایی نژاد، ش ۱۳۸۷ راهنمایی و مشاوره گروهی، تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی تربیت معلم. ۲۰۰ ص .
۳۹. نویدی، ا. (۱۳۹۷). هدایت تحصیلی در نظام آموزش و پرورش ایران: تجارب عملی و چالشهای پایدار. تعلیم و تربیت، ۳۴(۱)، (پیاپی ۱۳۳)، ۹-۳۴
۴۰. نیکزاد، م و مهرآراء، ع ۱۳۸۸. زمینه راهنمایی و مشاوره در تعلیم و تربیت، چاپ پنجم، تهران: انتشارات کیهان. ۲۱۰
۴۱. وست، و ۱۳۸۵. روان درمانی و معنویت، ترجمه شهیدی، شهریار و شیرافکن، سلطانعلی. چاپ اول، تهران: انتشارات رشد. ۳۵۰
۴۲. ویسی نژاد ۱۳۸۶. چکیده مقالات، تهران: انتشارات پژوهشکده تعلیم و تربیت. ۳۱۰.
۴۳. هادیزاده، ج، ۱۳۹۱، مبانی کارآفرینی و طرح کسب و کار، کنفرانس ملی کارآفرینی و مدیریت کسب و کارهای دانش بنیان، بابلسر، شرکت پژوهشی طرود شمال

1. Allen.B.(2010) "personality,socoal and biological Perspective Adhustment. "California(USA):Brooks Cole's publishing company.
2. Anderson ,H.&Golishian ,H.(1991). Thinking about multi-agency work with substance their families:A language systemapproach .Journal of steratejic and systematic Therapies,10.20-35.

3. Anderson ,Roy M, Heesterbeek ,Hans Don Klinkenberg, Hollingsworth ,T Deirdre .(2020).
4. How will country -based mitigation measures influence the course of the COVID-19 epidemic?The lancet.395,931-934.
5. Aristovnik, Aleksander,et al.(2020). "Impacts of the COVID-19 pandemic on life of higher education students:A global perspective." Sustainability12.20:8438.
6. Arslan, G, Yildirim, M.,&Zangeneh, M.(2021). Coronavirus anxiety and psychological adjustment in college students:Exploring the role of college belongingness and social media addiction. International Journal of Mental Health and Addiction,1-14.
7. Asnaani, A., Tyler, J., McCann,J.,Brown ,L., &Zang, Y.(2020).Anxiety sensitivity and emotion regulation as mechanisms of successful CBT outcome for anxiety-related disorders in a naturalistic treatment setting. Journal of affective disorders,267,86-95.
8. Baker,R.W., Siryk, B.(1984)Measuring Adjustment to college. Journal of Counseling Psychology;31(2):179-189.
9. Bannink, F.P. (2007). Solution-focused brief therapy. Journal of Contemporary Psychotherapy, published on Line ,22 February 2007.
- Rezapour, S. , Shafi'i, R. (2013). Factors Affecting Students' Field of Study. The first international conference on the political epic (with an approach to Middle East developments) and the economic epic (with an approach to management and accounting). Roudehen, Islamic Azad University Roudehen Branch
10. Shafiabadi, A, (2017). Career guidance and career choice theories. Tehran: Growth
11. Tang, L. C. , & Seng, C. (2016). Factors influence students' choice of accounting major in Cambodian universities. Asian Review of Accounting, 24(2), 231-251.
- Chun, H. , & Dickson, G. (2011). A psychological model of academic performance among hispanic adolescents. Journal of youth Adolescence, 4۰ , 1581- 1594